

หัต : การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีในวิถีชีวิตเมี้ยน (เย้า)

อุทัยรัตน์ ทิพวัลย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2550

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

หยัด : การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีในวิถีชีวิตเมี่ยน (ย้า)

DJAT : A MUSICAL CULTURAL STUDY IN THE MIEN (YAO) WAY OF LIFE

อุทัยรัตน์ ทิพวัลย์ 4737642 LCCS/M

ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : ลักษณะ คาวรัตน์หงษ์ อ.บ., ศศ.ม., DOCTORAT DE L'ECOLE DES HAUTES ETUDES EN SCIENCES SOCIALES, พรทิพย์ อุกุศลรัตน์ ศศ.บ., ศศ.ม., พชร สุวรรณภาชน์ บธ.บ., ศศ.ม.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเรื่อง *หยัด* (เป่เมี่ยน) พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาหลัก คือ หมู่บ้านชาวเมี่ยนในตำบลผาซำน้อย อำเภอปาง จังหวัดพะเยา และศึกษาเฉพาะเรื่องการสร้าง *หยัด* ที่หมู่บ้านชาวเมี่ยนในตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเรื่องลักษณะทางกายภาพ การสร้าง และบทบาทหน้าที่ของ *หยัด* ในสังคมชาวเมี่ยน

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางกายภาพของ *หยัด* มีส่วนประกอบ 5 ส่วน ได้แก่ ส่าว (ลีนปี), *หยัดจาง* (กำพวด), *หยัดเปี่ยน* (กำบังลม), *หยัดแกวง* (เลาปี) และ *หยัดฮอย* (ลำโพง) การสร้าง *หยัด* มีหลายขั้นตอน ขั้นตอนการสร้างที่มีความยากและใช้เวลานานที่สุด คือ การทำ *หยัดจาง* (กำพวด) เพราะเป็นส่วนที่มีขนาดเล็ก จึงต้องอาศัยความประณีตเป็นอย่างมาก แต่ส่วนที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ส่าว (ลีนปี) เพราะเป็นส่วนที่ทำให้เกิดเสียง ถ้าลีนปีไม่ดี เสียงที่เป่าออกมา ก็จะไม่เพราะ การบรรเลง *หยัด* จะบรรเลงร่วมกับ โย้ (กลอง), เซ่าเจี้ย (ฉาบ) และล่อ (โหม่ง)

บทบาทของ *หยัด* ต่อสังคมชาวเมี่ยนมี 9 ด้าน ดังนี้ บทบาททางด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม บทบาททางด้านความบันเทิงและการเกี่ยวพาราตี บทบาททางการแบ่งงานกันทำตามเพศ บทบาททางด้านโครงสร้างทางสังคม บทบาทเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาวเมี่ยน บทบาททางการสื่อสารและการเชื่อมโยงชาวเมี่ยนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน บทบาททางการศึกษาและการจัดเวลาทางสังคม บทบาททางด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ และบทบาทที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ : *หยัด* / เมี่ยน / วัฒนธรรมดนตรี / กลุ่มชาติพันธุ์ : คนตรีเมี่ยน

DJAT : A MUSICAL CULTURAL STUDY IN THE MIEN (YAO) WAY OF LIFE

U-THAIRAT TIPPAWAN 4737642 LCCS/M

M.A. (CULTURAL STUDIES)

THESIS ADVISORS: LAKANA DAORATANAHONG B.A., M.A., DOCTORAT DE L'ECOLE DES HAUTES ETUDES EN SCIENCES SOCIALES, PORNTHIP USUPARAT B.A., M.A., PHODCHARA SUWANNAPHACHANA B.B.A., M.A.

ABSTRACT

This research aimed at studying the djat, a wind instrument of the Mien people. The research was done in Pa Changnoi subdistrict, Pong district, Payao province. The researcher also studied the making of the djat at a Mien village in Ban Saew subdistrict, Chiang San district, Chiang Rai province. This was qualitative research, studying the djat's physical characteristics, how to make a djat, and the role of the djat in Mien culture and society.

The research found that the physical characteristics of the djat consists of five parts : Sao or reed, Djat Jarng or mouthpiece, Djat Pien or pirouette, Djat Gaeng or pipe, and Djat Hoy or bell. There are many steps to make a djat. The most difficult and the longest djat making method is the making of Djat Jarng or mouthpiece because it has a small size, so, it should be made it delicately. However, the most important part is Sao or reed because it is the part that makes the noise. If the reed is not good, it will cause a bad noise. The djat is played with other musical instruments such as Yoe (Drum), Chao-Joui (Cymbals), and Law (Gong).

There are nine important roles of the djat in Mien society. They are the role in belief, tradition and ritual, the role in entertainment and making a relationship, the role in dividing up the work according to gender, the role in social structure, the role in the identity of Mien, the role in communication and uniting Mien people, the role in education and social discipline, the role in the economy and earning a living, and the role in cultural changes.

**KEY WORDS : DJAT / MIEN / MUSIC CULTURE / ETHNIC GROUP :
MIEN MUSIC**

205 P.